

Sygn. akt III CK 536/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSA Andrzej Struzik

w sprawie z powództwa R. C.

przeciwko K. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 11 maja 2005 r., kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 kwietnia 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 14 października 2003 r. Sąd Okręgowy w R. zasądził na rzecz R. C. od K. G. kwotę 70 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 grudnia 2001 r. Rozstrzygnięcie to oparł na następujących ustaleniach i ocenach.

Strony zawarły w dniu 6 grudnia 2001 r. umowę pożyczki kwoty 70 000 zł. Pozwana zobowiązała się zwrócić tę kwotę do dnia 20 grudnia 2001 r., napisała też oświadczenie stwierdzające, że jest właścicielką nieruchomości przy ul. Radosnej 4a w

R. i że nieruchomości ta stanowić miała „depozyt”, podlegający przejęciu przez powoda w razie niezwrócenia pożyczonej kwoty. Oświadczenie to podpisały obie strony umowy. Pozwana otrzymała pożyczoną kwotę w dwóch ratach, pierwszą w wysokości 40 000 zł w dniu zawarcia umowy, a drugą później za pośrednictwem T. L. Obie raty zostały przekazane wspólnikowi spółki R. (...), bowiem właśnie dla tej spółki pozwana wzięła pożyczkę. Pozwana pożyczki nie zwróciła i oświadczyła powodowi, że nie ona, lecz T. L. będzie się z nim rozliczała.

Powyższe ustalenia dokonane zostały na podstawie zeznań świadka T. L., zeznań powoda oraz sporządzonego przez pozwaną pisemnego oświadczenia. Nie dał Sąd natomiast wiary zeznaniom pozwanej i świadków G. G. i S. C., to jest dowodom prowadzonym na okoliczność, że to nie pozwana pożyczyła od powoda pieniądze.

W ocenie Sądu Okręgowego, strony zawarły umowę pożyczki kwoty 70 000 zł, kwoty tej pozwana nie zwróciła, co uzasadnia uwzględnienie powództwa na podstawie art. 720 § 1 k.c.

W uwzględnieniu apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2004 r. zmienił powyższy wyrok i oddalił powództwo. Sąd ten uznał za uzasadniony zgłoszony w apelacji zarzut sprzeczności ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, a dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę materiału dowodowego za wadliwą i wykraczającą poza ramy art. 233 § 1 k.p.c. Wykazał sprzeczności w zeznaniach powoda i świadka L., a także brak konsekwencji w formułowaniu przez powoda żądania, wywodzonego początkowo z umowy poręczenia, a następnie z umowy pożyczki. W konsekwencji uznał, że sprzeczności te uzasadniają zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie powództwa.

Wyrok powyższy zaskarżył powód kasacją opartą na obu podstawach kasacyjnych, określonych w art. 393¹ k.p.c. W ramach pierwszej z nich zarzucał naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 6 k.c., naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności poprzez nieuwzględnienie zasady bezpośredniości i ustności przy ocenie dowodów. W ramach drugiej podstawy zarzucał mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów postępowania, a to art. 231, art. 233 § 1, art. 235, 391, 382 i art. 384 § 4 k.p.c. W konkluzji wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarżący wprawdzie powołał w kasacji obie podstawy kasacyjne, jednak w ramach pierwszej z nich przytoczył w istocie przepisy natury proceduralnej, w tym określające podstawowe zasady regulujące postępowanie sądowe. Także przytoczony w ramach tej podstawy art. 6 k.c. nie ma w istocie wyłącznie materialnoprawnego charakteru. Przepis ten formułuje zasadę rozkładu ciężaru dowodu, a jego adresatem nie jest sąd, lecz strona, na której spoczywa ciężar udowodnienia faktu, z którego wywodzi skutki prawne. Okoliczność zaś, czy strona taki dowód przeprowadziła, nie mieści się w materii objętej dyspozycją tego przepisu, lecz należy do domeny przepisów procesowych (por. wyrok SN z dnia 16 maja 2003 r., I CKN 389/01, nie publ.). W pierwszej podstawie kasacyjnej nie przytoczono zatem przepisów, których naruszenia poprzez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie mógł dopuścić się Sąd drugiej instancji, zatem ta podstawa kasacyjna okazała się nieuzasadniona.

Trafne są natomiast zarzuty naruszenia norm proceduralnych, regulujących postępowanie drugoinstancyjne. Jak zasadnie zarzucił skarżący, z art. 382 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Z przepisu tego nie wynika co prawda obowiązek prowadzenia w każdym wypadku postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji w sytuacji, gdy sąd ten uznaje ustalenia dokonane przez sąd pierwszej instancji za wadliwe, trzeba bowiem zwrócić uwagę, że nie jest wykluczone poczynienie odmiennych ustaleń niż te, na których oparł się sąd pierwszej instancji, choćby na podstawie tego samego materiału dowodowego. Niezbędne jest jednak przy tym wskazanie, w czym tkwi wadliwość stanowiska sądu pierwszoinstancyjnego, dlaczego określone dowody dostarczają odmiennych wniosków, które z dowodów nie zasługują na wiarę, co sprawia, że wyłania się inny obraz stanu faktycznego sprawy (por. wyrok SN z dnia 6 lutego 2003 r., IV CKN 1752/00, nie publ.). Dopuszczalność dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń odmiennych w porównaniu do ustaleń pierwszoinstancyjnych przesądzona została w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 - mającej moc zasady prawnej (OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

W żadnym jednak wypadku sąd drugiej instancji nie jest zwolniony z obowiązku ustalenia we własnym zakresie stanu faktycznego sprawy. Oznacza to, że sąd ten nie może ograniczyć się do kontroli ustaleń dokonanych przez sąd pierwszej instancji, bowiem istota modelu postępowania apelacyjnego, przyjętego w kodeksie postępowania cywilnego, polega właśnie na tym, że postępowanie apelacyjne jest kontynuacją

postępowania pierwszoinstancyjnego, a nie tylko jego kontrolą. Sąd drugiej instancji zatem ustala stan faktyczny, a ustalenia te mogą być tożsame z poczynionymi przez sąd pierwszej instancji, albo od nich odmienne, jednak dokonane być muszą.

Tymczasem Sąd Apelacyjny żadnych własnych ustaleń nie poczynił, ograniczając się do uznania stanu faktycznego za wadliwie ustalony przez Sąd Okręgowy i do krytycznej oceny zebranego przez ten Sąd materiału dowodowego. Krytyka ta oparta zresztą została na niektórych tylko dowodach, z pominięciem części materiału, w tym dowodu z pisemnego oświadczenia sporządzonego przez pozwaną, co stanowi uchybienie, które miało istotny wpływ na wynik sprawy i czyni uzasadnionym zarzut kasacyjny naruszenia art. 382 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. W tej sytuacji nie można ocenić, na jakiej podstawie Sąd drugiej instancji uznał powództwo za niezasadne, a samo wskazywanie sprzeczności czy nielogiczności w zeznaniach świadków czy stron nie może być w żadnym razie uznane za ustalony w sprawie stan faktyczny.

Rozstrzygnięcie zatem nie zostało osadzone w jakimkolwiek stanie faktycznym, dlatego też konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Nie znajduje natomiast uzasadnienia zarzut naruszenia art. 384 § 4 k.p.c. Po pierwsze – przepis ten nie składa się z paragrafów, a po drugie – ustanawia on zakaz orzekania na niekorzyść strony wnoszącej apelację, którego Sąd Apelacyjny nie mógł naruszyć w sytuacji, gdy apelację wniosła jedynie pozwana i apelację tę uwzględniono. Powyższe jednak nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia, wobec trafności omówionych wyżej zarzutów.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz.98), a to z uwagi na przepis art. 3 tejże ustawy.